

DE TECHNOLOGISCHE VOORUITGANG VERANDERT ONS GEHEUGEN

voorbeeld. Maar aan mildere vormen van zelfbegoocheling ontsnapt niemand. Een verhaal dat ons ooit in geuren en kleuren verteld werd, kan zo echt beginnen te lijken, dat we gaan geloven dat we het zelf meegemaakt hebben. En wat te denken van het onbewust vervormen en hertekenen van de werkelijkheid? Herinneringen die we het vaakst ophalen, zijn het sterkst onderhevig aan die vertekening: elke keer wanneer we eraan denken, verankeren ze zich steviger in ons geheugen. Maar elke keer voegen we ook informatie toe, en laten we andere informatie weg.

Als alles wat een mens bewust of onbewust kan en doet een doel dient, wat is dan de zin van die systematische en onvermijdelijke begoocheling?

Het is een natuurlijk en gezond proces, denkt Foer. 'We vertellen de wereld verhalen over onszelf. Over wie we zijn en wat we doen. Daarvoor baseren we ons op onze grote voorraad herinneringen. Maar een acceptabel verhaal, een verhaal waar anderen en vooral wijzelf mee kunnen leven, vraagt soms om een selectieve lezing van de feiten. Ons geheugen stelt ons de hulpmiddelen voor die foute constructie ter beschikking.'

In Foers boek staat het bizarre verhaal van een man, die zijn feilbare geheugen op een wel erg ongebruikelijke manier te snel af probeert te zijn. Gordon Bell beschikt al meer dan tien jaar over een digitaal surrogaatgeheugen. Dag in dag uit loopt hij met een piepkleine camera op zijn borst, die alles ongecensureerd filmt. Elk gesprek dat hij voert, wordt opgenomen. Zijn obsessieve systeem van registratie en archivering noemt hij 'lifelogging'. Een speciale zoekmachine stelt hem in staat precies te weten wanneer hij op welke plaats was, wie hem vergezelde en wat hij deed.

Het ontlokt Foer de vraag of verdrinken in een zee van betekenisloze trivia wel zo wenselijk is. En of het ooit mogelijk zal zijn ons brein draadloos met zo'n 'lifelog' te verbinden. Het antwoord daarop is zo goed als zeker 'ja'.

iPhone in je brein

Wars van enig cultuurpessimisme, rijst de vraag waarom iets dat op relatief korte termijn het menselijk functioneren ingrijpend kan gaan beïnvloeden, tot nu toe zelden aan bod kwam in ethische discussies. Waarom gebeurt wat wel kan voor euthanasie, vruchtbaarheidsbehandelingen en gentechnologie, in zoveel mindere mate voor de digitale uitbreiding van ons geheugen en ons denken? Voor de essentie van wat ons mens maakt, in zekere zin.

‘Foer beschouwt het geheugen als een spinnenweb: hoe groter het wordt, hoe meer het vangt’

Foer beaamt: 'Daar heb ik me tijdens mijn research ook over verwonderd. De publicaties waarin ethische vragen gesteld worden over bijvoorbeeld het gebruik van stamcellen, vind je overal. Terwijl het, hoewel belangrijk, ons minder in onze kern raakt dan de werking van ons brein. Ik bedoel: natuurlijk moeten we discussiëren over hoe zinvol en wenselijk het is een mens 150 jaar oud te laten worden met de toepassing van gentechnologie. Maar we hebben het dan wel over iemand die fundamenteel nog steeds een mens is, zoals we die altijd gekend hebben.'

'Anders wordt het wanneer we ons brein digitaal uitbreiden. In *The New York Review of Books* las ik een citaat van Sergey Brin en Larry Page, de oprichters van Google. Ze vertelden over de droom die ze hebben: dat je maar aan een vraag hoeft te denken, en dat Google het antwoord spontaan in je hoofd laat opduiken. Ik geloof dat ze dat vroeg of laat daadwerkelijk zullen kunnen. Onlangs schreef ik een artikel over een man die aan het *locked-insyndroom* lijdt. Hij beschikt nu over een hersen-computerinterface, opdat hij opnieuw zijn mond zou kunnen gebruiken. Een elektrode stuurt zijn gedachten naar een computer, die het signaal interpreteert, begrijpt en vertaalt in actie. In spraak dus. Op dit moment werkt het systeem nog niet optimaal, maar dat zit er wel aan te komen.' 'Apple nam niet zolang geleden een expert op het vlak van draagbare computertechnologie in dienst (Foer verwijst naar Richard DeVaul, die in juni alweer naar Google overstapte, red.), die onder meer de mogelijkheid onderzoekt om een soort iPhone in de hersenen in te planten. Daar zullen we geen vijftig jaar meer moeten op wachten. Ik zeg niet dat we de vooruitgang moeten stilleggen, maar we moeten ons wel intensiever gaan bezighouden met de vraag wat het voor ons zal betekenen. We moeten herdefiniëren wat het betekent mens te zijn.'

Een beter mens?

Rest nog de vraag of Foer de indruk heeft dat hij een slimmere of betere mens geworden is door al die geheugentraining. Hij lacht: 'Een beter mens ben ik waarschijnlijk niet geworden. Maar ik ben blij dat ik gedwongen ben geweest te focussen. Geheugenkunst is de kunst van het aandacht schenken, zei Samuel Johnson (*Britse dichter en essayist uit de 18de eeuw, red.*). Ik probeer *mindful* te leven, al lukt me dat niet altijd. En ik geloof ook dat het zoeken naar manieren om moeilijk te onthouden dingen kleurrijk en opwindend te maken, een creatiever mens van mij gemaakt heeft.'